

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТОПОНІМІКИ

УДК 811.161.2'373.232

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10300>

З ОЙКОНІМІЇ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ІСТОРИКО-ЕТИМОЛОГІЧНІ КОМЕНТАРІ

Ольга Карпенко

*Інститут української мови НАН України,
відділ історії української мови та ономастики,
вул. Грушевського, 4, Київ, Україна, 01001
тел. (044) 279 56 72
e-mail: olga.petrivna.karpenko@gmail.com*

Вивчення ойконімів за історичними джерелами передбачає лінгвістичне пояснення давніх онімів Київської області з визначенням їхньої хронології на основі фонетичних особливостей, семантики, структури; окреслення ареалу поширення; визначення місця оніма в етимологічному гнізді. Консерватизм онімів, зокрема ойконімів – необхідна і надійно перевірена основа для реконструкції різночасових стратумів у двох проявах – апелятивному та онімному (передусім це стосується компонентів фондової антропонімії слов'ян).

Ключові слова: ойконім, словотвірна модель, антропонім, апелятив, етимологія.

Постановка проблеми. Теза про те, що слов'янську архаїку перспективно вивчати насамперед на територіях раннього безперервного слов'янського заселення, стала аксіомою. Поява слов'ян у Середній Наддніпрянщині в II–III ст. до н. е. однак не може бути свідченням початку формування прадавнього ойконімікону, оскільки у лінгвістів немає жодних документів того часу. З огляду на археологічні розкопки з епохи бронзи та раннього заліза, пізніших культур, можемо хіба що припускати, що давні осілі землеробці-слов'яни та ремісники мали свої поселення, назви яких до нас не дійшли. Фіксація найдавніших ойконімів, пов'язана з появою писемних джерел, насамперед літописів, значно пізніша і співвідносна з існуванням князівств Київської Русі. Водночас, очевидно, що літописні ойконіми могли сформуватися ще в дописемному періоді й продовжувати своє існування у Київську добу. Для розв'язання цього питання бракує оригінальних (до)літописних джерел і документів, що утруднює хронологію архаїчних назв.

Київщина, яка знаходилася в середньому річищі Дніпра, охоплювала Поліську зону й Лісостеп, із давніх-давен приваблювала ранні племенні об'єднання. Її хвилясто-рівнинний рельєф із багатою іригаційною системою, родючі землі, м'які кліматичні умови притягували людність, сприяли розвитку землеробства та рибальства. Попри маловідомість найдавнішого періоду історії Київської землі з її чи не найраніше відомим м. *Києвом*, про час заснування якого досі дискутують у літературі, літописи донесли окремі свідчення про існування

ще низки ойконімів. Це *Вишгород*, який історики за давністю виникнення співвідносять із *Києвом* [16, I: 4], *Білгород*, *Юр'їв*, *Трипілля* та безліч інших населених пунктів. Багато з ранньослов'янських поселень неодноразово згадані в літописах, історичних описах, але про деякі з них залишилися мінімальні спогади й досі тривають різночитання щодо локалізації окремих із них, чимало пішло у небуття через відсутність фіксацій в джерелах. У різні історичні періоди межі Київщини змінювалися, до її складу входили літописні міста та поселення часів Київської Русі, Переяславщини, окремі частини Чернігівщини, Полтавщини, Черкащини. Уся ця велика територія, неоднозначна в етнокультурному відношенні, мала свою специфіку, зумовлену процесом формування місцевого населення, його мовних особливостей та культурних традицій.

Безперечно, не всі історичні ойконіми беззастережно можуть претендувати на давність виникнення (скажімо, належати до періоду Київської Русі) лише на підставі існуючих легенд-переказів про їхнє раннє утворення, оскільки переважна більшість таких назв уперше зафіксована у пам'ятках та історичних джерелах набагато пізніше. Зрозуміло, що чимала кількість ойконімів, навіть досить давніх, зазнала модифікацій та перейменувань (подекуди неодноразових). Окремі поселення виникали на місці колишніх через тривалий проміжок часу, не маючи вже нічого спільного щодо мотиву найменування з попередніми.

Непоправне лихоліття, завдане Київщині у XIII ст. навалюю хана Батия, у результаті якої 1239 р. ординці знищили *Переяславль*, а наступного – *Київ*, *Білгород*, *Вишгород* та ін. міста, докорінно вплинуло на ойконімікон краю – великі поселення зазнали занепаду, а безліч інших населених пунктів назавжди зникли з географічної карти.

Історія повернення людності, відродження та заснування нових поселень, перенесення частини з них на інші місця на кінець XIII–XIV ст. також має чимало пробілів, які потребують спеціального вивчення. У цьому питанні особливо дається взнаки брак актових документів, свідчення очевидців, відсутність картографічних джерел. Сюди ж варто віднести нестабільний соціальний стан, постійні руйнування поселень ординцями та татарами. Лише з XV, а здебільшого з XVI–XVII ст. можна говорити про поживлення осадження людності на зруйнованих місцевостях, створення нових містечок та сіл на старих попелищах та городищах, про поступове заселення території.

Літописні назви завжди привертали особливу увагу дослідників [11; 22; 26; 38; 39], проте інші київські ойконіми лише поодинокі представлені в порівняльно-історичних ономастичних студіях [5; 14; 19]. Наразі бракує системного опису ойконімікону регіону, визначення його специфічних особливостей у словотворенні, семантиці основ, лінгвогеографії, визначенні питомих та іншомовних елементів. Беручи до уваги багатогранність і глибину необхідних для цього досліджень, зрозуміло, що це завдання на перспективу.

Мета дослідження. У пропонованій праці викладено результати історико-лінгвістичного дослідження окремих назв регіону, що допомагає з'ясувати їх етимологію, визначити за доступними джерелами час найранішої фіксації, простежити мотиви номінації. Розгляд ойконіма на тлі споріднених *nomina propria* та *nomina appellativa*, усвідомлення його системних відношень у єдиному етимологічному гнізді підсилюють надійність етимологічного аналізу. У той же час засвідчення окремих апеллативів та онімів (передусім антропонімів) в основах

ойконімів найчастіше вказує на їхню давність й одночасно сприяє уточненню хронології. Реконструктивні можливості антропонімів, зокрема давніх композитних утворень, дають перевірений фактичний матеріал для відновлення іменного реєстру; виявлення в ньому питомих та іноваційних одиниць.

Виклад основного матеріалу. Ойконіми від найдавніших часів зберігали в своїх основах рельєфні, інші природні особливості, а також імена (прізвища та прізвиська) людей. Часто це були імена, прізвища (прізвиська) засновників, першопоселенців або власників поселень. Поміж них було чимало посесивних назв періоду Київської Русі – це *Бориславль* двір у Києві, *Глібів* двір у Києві та м. *Глібів* між Переяславом і Києвом, *Гордятин* двір у Києві та ін., які вже нині не існують. Втім традиція посесивних утворень виявилася досить стійкою і продовжувала своє існування й надалі.

У Васильківському районі засвідчується с. *Гвоздів*. Точна дата його заснування невідома, проте документ 1415 р. про грошові та медові податки з Київської Софійської митрополічної вотчини проливає світло на вірогідного засновника цього поселення: “А земля Костромовская подъ *Гвоздомъ*” [1, I: 38], що взагалі явище досить рідкісне. Документ про офіційний статус населеного пункту дійшов лише від XVI ст.: “селище *Гвоздово* Святому Николѣ Пустыньскому монастыру”, 1514 або 1529 рр. [1, II: 115]. Ким був згадуваний в акті *Гвоздь* ми достеменно не знаємо. Чи був він монахом, як про це переповідають перекази [24, I: 294], – невідомо. Сам *Гвоздь* заповів свою власність Києво-Пустинському Миколаївському монастиреві або його спадкоємцеві, важко сказати, але ойконім виявився стійким і не зазнав перейменувань.

Назву утворено за поширеною посесивною моделлю (де суф. *-овъ* > *-ів*) від антропоніма *Гвоздь*, властивого східним слов'янам дотепер, порівняймо ст.-укр. “Отписую ... пану *Гвоздю* кожух куний”, XV ст. [2, VIII/4: 29], Івань *Гвоздь* – козак Полтавського полку, 1649 р. [37: 411], укр. прізвище *Гвозд* [57: 107], ст.-рос. Микифорь *Гвоздь* – монастирський слуга у Волоцькому монастиреві, 1491 р. [50: 103], блр. *Гвозд* [4: 106].

Документально відомий також засновник *Лизогубової Слободи*: “Слободка надъ рѣчкою Супоемъ; ... купивши Семень *Лизогубъ*, бунчуковій товаришъ, тамъ лѣсь, прозиваемій Черкасувщину, подля оного осадилъ слободку”, 1729–31 рр. [25: 19]. Сучасна двокомпонентна назва *Лизогубова Слобода*, в якій опорне слово мотивоване апелятивом *слобода* ‘вільне від повинностей поселення; частина міста за характером населення; велике селище; частина села’ [13, II: 884], ст.-блр. *слабада* ‘поселення, яке користувалося ‘свободою’, пільгами від повинностей’ [56: 616], поєднано з посесивом на *-ов* від прізвища *Лизогуб*. В історичних варіантах іменник *слобода* (*слободка*) вжито як номенклатурний термін. Варіант *Лизогубовка*, 1781 р. [30: 114] утворено за аналогією до пізніх утворень на *-овк(а)*.

Про те, хто був засновником с. *Бесідка* Ставищенського району, документи відсутні, хоч існує багато місцевих переказів про великий ліс при давній дорозі з Білої Церкви на Умань, де козаки в бесіді складали плани нападів на поляків і татар [41: 344]. Фактичний матеріал надає відомості про першу досить пізню згадку села, але вона цінна тим, що проливає світло на його тодішню назву:

порівняймо “Села *Мниховой Бесѣдки*”, 1768 р. [2, I/3: 743], *Besidka*, 1775 р. [2, V/2, вып. 1: 217].

Отже, первісна відома назва складена, в ній перший компонент – похідне зі суф. *-ов(a)* від антропоніма *Мнихъ*, порівняймо, наприклад, князь Василій Семенович *Мнихъ* – воєвода московський, 1506 р. [50: 252], ст.-укр. дериват Іванъ Кирдей *Мнишенский*, 1584 р. [29, I: 53], сучасне укр. прізвище *Мних* [8, 2: 67], ст.-пол. *Gregorium Stephani Mnich*, 1386 р. [66, III/3: 538], сучасне пол. *Mnich* [63, VI: 411]; другий мотивований апелятивом *бесідка* (~ укр. *бисіда (бесідка)* ‘бесіда, гості’ [3: 56], *бесідка* ‘альтанка’ [12, 1: 176], *бесѣдка* ‘лава для гребців у човні’ [44, 1: 53]. Варіант *Бесідка* лише вторинний.

Про засновника іншого київського поселення, відомого за сучасним адміністративним поділом як с. *Тетерівське* Іванківського району, а до 1946 р. – *Унин* [51: 285], будь-яка інформація відсутня. Вважається, що воно відоме з 1688 р. [17: 5], проте ця інформація на сьогодні застаріла. Вже наведений документ 1415 р. про грошові та медові податки з Київської Софійської митрополічної вотчини, поміж інших назв згадує *Унин*, що значно поглиблює його хронологію: “у-въ *Унинъ* Павель даеть карайманъ меду” [1, I: 37]. З наступного століття, назва села регулярно простежується у джерелах у незмінній формі: *Unin*, 1569 р. [66, XXII: 669], “*Ze wsi Uniny*”, 1581 р. [66, XX: 39], *Унинъ*, 1593 р. [29, 1: 68].

Щодо аналогів назвемо польські ойконіми *Unin* – село і фільварок у Гарволінському повіті Мазовецького воєводства, *Unin* або *Unino* – давня спадкова маєтність у Косцяньському повіті на заході Польщі [61, VII: 806], а також *Унино* – ойконім у колишній Псковській губернії [60, IX: 293]. Складність ідентифікації базової основи очевидна, оскільки однозначно стверджувати, що мотивація усіх наведених назв базується на одному, спільному для них імені, проблематично.

За формальними показниками можна було б припустити, що назву утворено за допомогою присвійного суфікса *-ин*, в основі якої закріпилося особове розмовне ім’я *Уна* < *Уна* (нов.), *Юнія* (*Іунія*) [48: 321]. Відразу, мабуть, варто відкинути можливість співвіднесення *Уна* з новим ім’ям *Уна*, доцільніше говорити про його розмовну форму від старого жіночого імені *Іунія* (рос. *Иуния*), порівняймо ще блг. жіноче ім’я *Уна* < чол. *Уно*, яке вважається гіпокористиком композита на зразок *Унемир*, *Унеслав* [15: 309]. За іншою версією, ім’я *Уно* з *Юно* (з падінням йотації) або від *оуний* [18: 505], порівняймо ще д.-руськ. нечленний прикметник *унъ* ‘молодий, юний’ [53, IV: 531] та членний – *ѡньи* [47, 3: 1231].

Одночасно вважаємо за можливе запропонувати інший варіант походження ойконіма, у якому *Унин* – фонетично вторинна форма, яка зазнала втрати початкового задньоязикового приголосного *Г-* або *К-*. У такому разі мотиватором основи могла бути особова назва *Гуна* < *Гундин*, *Егор* (*Георгий* через *Егун*), *Сергей* (*Сергий* через *Сергун*), також *Гуня* – народна форма рос. імен *Георгий*, *Гундин*, *Егуда*, *Ольга*, *Сергій* [48: 93], порівняймо ще рос. похідне *Гунин* Девятко Семенов – царський конюх, 1573 р. [6: 92]. Залучимо ще ст.-пол. *Gunia*: *Nicolaus Gynua*, 1455 р. [66, II/2: 235], сучасні пол. прізвища *Gunia*, *Hunia* [63, III: 588; 63, IV: 188]. Як розмовний варіант останнього імені його засвідчено в українському антропоніміці між дериватів *Гунька*, *Гунько* [49: 335], що, однак не заважає виводити антропонім *Гуня* і від апелятива *гуня* ‘верхній сукняний одяг’ [55: 265]. За умови занепаду приголосного *К-* можна говорити про первісне ім’я *Куна* <

Абакум, Акундин, Яков [48: 93, 157], а також подібне іншомовне ім'я. Отже, достовірно відновити ім'я (або прізвисько) першого власника (засновника) поселення Унин без додаткових джерел зараз неможливо, хоча наведені нами варіанти досить імовірні.

Переіменування *Тетерівське* – похідне утворення із суфікса *-ськ-* від контактного гідроніма *Тетерів* притоки Дніпра. Село розташоване на лівому березі цієї річки [41: 98].

За доступними нам джерелами назва с. *Великий Крупіль* Згурівського р-ну відома з другої половини XVI ст.: “na ... Nedrze – *Krukpol*”, 1585 р. [66, XXII: 702], “miasta: Verezań, ... *Krukpol*”, 1636 р. [66, XXII: 350], *Крук поле*, 1654 р. [7, 3: 518], “села *Крупполя*” [52: 455], *Крупполе*, 1729–31 рр. [25: 17], *Великой Круполь*, 1799–1801 рр. [31: 155].

Первісна назва – композитне утворення із першим компонентом *Крук-*, мотивованим, можливо, антропонімом *Крук*, порівняймо укр. *Andrzej Kruk* – міщанин кам'янецький, 1700 р. [2, VII/1: 567], або безпосередньо апелитивом *крук* орн. ‘великий ворон, птах’ [3: 198]; в основі другого – географічний термін *поле*. Лексикалізована форма *Круполье* – фонетично вторинна, оформлена за допомогою суфікса *-ьj-*. Означення *Великий* при стрижневому *Круполь* постало як протиставлення до *Малого Круполья*, порівняймо сс. *Великий* та *Малий Крупіль*, 1946 р. на той час Березанськ. р-ну Київськ. обл. [51: 256].

Назва м. *Обухів* не знайшла відображення на сторінках літописів, “хоча часто представлялись к тому для летописцев случаи, по важности событий в окрестностях его происходивших и поблизости к Триполю”, на що слушно звертає увагу Л. І. Похилевич [41: 38]. Імовірно, що до XIII ст. у цій місцевості ще не було постійного поселення, або його тодішня назва не дійшла. Воно уперше згадується в історичних документах XIV ст., коли на місці *Обухова* існувало поселення *Лукавиця*, яке згодом стало називатися *Кухмістровщиною* [17: 464]. Між 1430 і 1436 рр. великий князь литовський Свидригайло подарував Станкові Ганковичеві Юрші землю між р. *Лукавицею* (нині *Кобрином*), *Красною*, *Бобрицею*, *Стугною* і *Гороховатою* 30-ті рр. залюдненими місцями “jako to: *Lukawicą z horodyszczem (róźniejszy Obuchów)*” [61, VII: 356], “съ населенными мѣстами: *Лукавицей, Веприномъ*” [20, 1: 360]. У 1482 р. кримський хан Менглі-Гірей здійснив свій руйнівний наїзд на Київ та навколишні села, “*Lukawica z horodyszczem ... zostały spalone*” [61, VII: 356]. Після Юрші спадкоємцями цієї місцевості стали Монвиди-Дорогостайські: “cał dorzecze Krasnej aż po Stuhnę – tak zwaną od nich «*Kuchmistrzowszczyznę z Lukawicą (róźn. Obuchowem)*”, 1520 р. [66, XXII: 596], а згодом ці землі придбав князь Костянтин Острозький. Назва *Обухів* стає діючою з XVI ст. Поряд із ойконімом *Обухів* джерела не обходять увагою попередні його найменування: “меновите <> села <> *Лукавицу <>, Обуховъ*”, 1580 р. [21: 283], “має(т)ность тутошья, ..., *Кухмистровская, на(з)ваная тепе(р) Обуховъ*”, 1590 р. [21: 132].

Первісна назва – результат відгідронімної трансонімізації, порівняймо “od rz. *Lukowicy*”, 1596 р. [66, XXI: 29], “мимо вє(р)хи *Луковицы*”, 1598 р. [21: 159], “на(д) рєчками *Стугною, Лукавицею*”, 1600 р. [21: 125], сучасна р. *Луківка* притока Дніпра; *Обухівського району Київської області* [45: 330]. Якщо вихідна форма гідроніма *Луковица*, тоді це дериват із суф. *-ица* від прикметника *луковий* < *лука*, порівняймо д.-руськ. *луковий* ‘належний луці або лукам (рибацьким,

мисливським, сіножатним угіддям) [43, 8: 303–304], порівняймо ще рос. діал. *луковья земля* ‘земля біля вигину ріки, лугова земля’ [42, 17: 190], пол. *łąkowy* ‘луговий’ [62, II: 805], укр. гідронім *Луковиця* у с. Воловиця Борзнянського району Чернігівської області [45: 331]. За умови первісної форми *Луковиця* – суфіксальне утворення на *-иця* від прикметника *лукавий*, порівняймо д.-руськ. *лукавыи* ‘звивистий; виверткий’, ‘лукавий, підступний, хитрий’ [47, II: 51; 43, 8: 300–301], укр. *лукавий* ‘лукавий, підступний’ [44, 2: 380–381], або назва відапелятивна, порівняймо, наприклад, ст.-пол. *łękawica* ‘дуга, вигин’ [64, IV: 112], укр. гідронім *Луковиця* у басейні Дністра [45 330], чes. *Lukavice* – (8) місцевих назв [50, II: 692–694]. В основі ойконіма закріпився варіант *Луковиця*.

Окрім етимології гідроніма, привертає увагу його локалізація. Польські дослідники у давній *Луковиці/Луковиці* вбачають сучасну р. *Кобрин*, яку кваліфікують притокою Стугни [61, IV: 963; 61, VII: 356], українські гідронімісти пропонують локалізувати *Кобрин* як: 1. притока Маньки притоки Дніпра; 2. як притока Дніпра [45: 157]. Л. І. Похилевич розташовував м. Обухів на . *Кубрині* [41: 38], де *Кубрина* – фонетичний варіант гідроніма *Кобрин*, у якому голосний *о* замінений *у*, очевидно, під впливом наступного губного приголосного *б*. У реєстрі “Словника гідронімів України” подано окрему статтю під гаслом *Луківка* притока Дніпра; с. Трипілля Обухівського району Київської області, в якій річку *Луківку* ототожнено з історичною *Луковицею* на підставі пол. варіанта 1596 р. *Łukowica* [45: 330]. Виокремлення назви *Луківка* зроблено за рукописною працею XIX ст. Де-ла-Фліза [10: 540]. Підтвердження того, що йдеться про історичну *Луковицю (Луковицю)* знаходимо в укладачів історичної пам’ятки, які також ототожнюють її зі сучасною р. *Луківкою* притокою Дніпра [див.: 21: 218]. Імовірно, що останні при цьому керувалися “Словником гідронімів України”. Інші джерела цей гідронім не фіксують. Отже, розгляд *Луківки* самостійною назвою або можливим лінгвістичним варіантом р. *Кобрин* залишається під питанням.

Маєтність *Kuchmistrzowszczyzna* – полонізм із суфіксом *-szczyzna*, який через стадію *Kuchmistrzow* вказував на власника. Варіант *Кухмистровская* мотивована присвійно-відносним прикметником, утвореним за допомогою складного суфікса *-ов-ск(ая)* від заст. слова *кухмістер*, порівняймо ст.-укр. *кухмістръ* ‘первісно сановник, який відав королівською кухнею, пізніше – почесний титул’ [46, 1: 531], запозиченого в укр. мову через чеську зі середньовісньонімецької *küchenmeister* ‘кухмістер, керівник кухні’, порівняймо ст.-пол. *kuchmistrz* ‘завідувач королівської кухні’, ст.-чеськ. *kuchmistr* ‘керівник кухні’ [12, 3: 164]. Саме згадка про королівського кухмістера Петра Монвида-Дорогостайського – власника цих земель, найімовірніше, знайшла закріплення в основі найменування його маєтності.

Перейменування *Шбуховъ* – посесив на *-овъ* від імені, прізвиська чи прізвищевої назви *Обух*. Згадку про його носія знаходимо в ділових документах XVI ст.: “то(я)ко ѿ ди(н) мужи(к) *Шбу(х)*, ѿ(т) которого за часо(м) на(з)вано тую маєтність на(д) Луковицею *Шбуховъ* и *Шбухо(в)ишчы(з)на*”, 1589 р. [21: 132], порівняймо ще Григорь *Обухъ* Воцатинський – намісник Володимирський, 1592 р. [2, VI/1: 217], рап *Obuch*, 1683 р. [2, VII/1: 494]. Антропонім *Обух* засвідчується в основах блр. ойконімів *Абухава* – Гродненський район і область, Оршанський район Вітебська область, *Абухи* – Браславський район Вітебська

область [34: 16; 33: 16], *Абухаўшчына* – Молодечанський район Мінська область [35: 14], пол. *Obuchowo* – ойконім, 3,5 км на пд.-зх. від м. Моронг на півночі Польщі [58, V: 27] та ін.

Історія сучасного с. *Маслівка* тісно пов'язана з козацькими війнами XVII ст. Виникло воно на початку століття і мало тоді назву *Маслів Став*: *Maslostaw* [23: 25]. За переказами, на місці *Маслового Ставу* знаходилося м. *Лоїв*, спалене татарами [41: 474], проте документальних свідчень про це немає. Окрім зазначеної, поселення мало ще одну назву: “*Maslówka* називалась *Масловым Бродом*”, 1789 р. [2, VII/3(2): 280], про яку довідуємося з пізнішого джерела, коли воно вже було *Маслівкою*.

Первісно лексикалізація словосполучення *Маслів Став*, на що й вказують наступні фіксації “з *Маслового Ставу*”, 1625 р. [40: 202], де перший компонент – похідне з присвійним суфіксом *-ов* від антропоніма *Масло*, порівняймо ст.-укр. *Масло* – канівський міщанин, 1552 р. [2, VII/1: 104], Тимофей *Масло* – священник луцький, 1631 р. [2, I/6: 640], сучасне укр. прізвище *Масло* [9: 145], ст.-пол. *Masło* [65, III: 415], другий походить від географічного терміна *став* ‘ставок; розлив від річки, течія якої затримується греблею’ [3: 338], укр. діал. ‘штучна водойма’ [54: 208]. У варіанті *Маслів Брід* стрижневий компонент пов'язаний з апелятивом *брід*, порівняймо укр. діал. *брід* ‘мілина на річці’ [54: 34].

Сучасна назва вторинна, оформлена за аналогією до утворень на *-ів-к-а*.

Одна з перших згадок ойконіма *Паришків* Баришівського району датується початком XVII ст.: *Parzysko* [23: 27], “Петро с *Паришкьова*”, 1649 р. [37: 331]. Варіанти *Паришково*, 1666 р. [32: 334], *Парашково*, 1705 р. [52: 455] при перевірці виявилися вторинними.

Назва мотивована народною формою особового імені *Паришко* від старих рос. імен *Барик*, *Елизбар*, *Пард*, *Паригорій*, *Фарій* [48: 243], порівняймо, наприклад, рос. прізвище *Парышка* [27, VI: 465], сучасне укр. прізвище *Паришков* [28: 623], або пол. особовим іменем *Parzyszek*, порівняймо ст.-пол. *Parzyszek* < *Parzysz*, 1385 р. [65, IV/1: 193], сюди ж польські прізвища *Paryszek*, *Parysz* [63, VII: 208].

Досить продуктивною на Київщині виявилася модель на *-ичі*, пов'язана, як правило, з відповідними патронімами. Такі назви здебільшого досить давні, порівняймо *Микуличі*, *Козятичі*, *Дмитровичі* (сучасне с. *Великі Дмитровичі*), *Левковичі*, *Максимовичі*, *Ніжиловичі* та багато ін. Втім, в окремих випадках вони можуть бути лише вторинними формами.

Звернемося до назви с. *Феневичі* в Іванківському районі. Етнографи відносять перші згадки про нього до літописного періоду 1097–1150 рр. [24, I: 447], правда, без наведення фактичного матеріалу. За нашими спостереженнями, історичні джерела починають згадувати землю *Феневщину* (пол. *Fenewszczyzna*) тільки з початку XVII ст.: “a nad rz. Teterewią wsie Turdenewce, Czaporowszczyzna z ziemią Fenewszczyzną; w Fenewszczyźnie”, 1604 р.; “z części sioła Feniewa”, 1609 р. [66, XXI: 140, 477]; “Fenewicze i Trudenewicze”, 1618 р. [66, XXI: 283].

Отже, первісне *Феневщина* (пол. *Fenewszczyzna*) – похідне утворення із суфіксом *-щина* (пол. *-szczyzna*) зі значенням ‘місце чого-небудь’ від *Фенев* (*-ева*, *-еве*), порівняймо дещо пізнішу форму *Feniew*. В основі останнього – особове ім'я *Фен(ь)* < *Агрипа*, *Парфеній*, *Сосфен*, *Феопемпт* тощо [48: 329], сюди ж укр. *Хвень* < *Феноген*, *Афіноген* [36, 2: 1119], ст.-пол. *Fień*, 1437 р. [63, I: 189]. Тільки згодом

усталилася вторинна відпатронімна форма *Феневичі*, порівняймо ще укр. прізвище *Феневич* [55: 573].

Висновки. Розглянутий фактичний матеріал на основі доступного авторові історичного матеріалу допоміг відновити фрагмент становлення ойконімікону Київщини, розглянути окремі словотвірні засоби. Донесена в ойконімах інформація про час заснування поселення, про його власника чи осадчого зумовлена етногенетичною специфікою регіону.

Основи наведених ойконімів, мотивовані антропонімами, генетично не одноманітні. Вони можуть зберігати імена та прізвища не тільки носіїв місцевих говірок, але й бути занесеними в результаті освоєння території мігрантами, зокрема й інших слов'янських народів. Окремі з них продуктивно відображені в польських, російських та ін. іменниках. Попри асемантичність прізвища (прізвищевої назви), етимологія останнього завжди показує щодо походження носія (з якого роду, середовища, місцевості тощо). Тільки за етимологічною структурою імені чи прізвища допустимо робити висновки про їх питомість чи іншомовність.

Різним історичним періодам властиві свої словотвірні моделі ойконімів: якщо у літописний період активні посесивні форми на *-jь*, *-овь*, *-ин*, а також патронімі утворення на *-ичи*, то в XIV–XV ст. найактивнішими виявилися присвійні утворення із суфіксом *-овь*, які згодом поступово (особливо в XVII ст.) також втрачають свою перевагу, віддаючи першість назвам на *-ів-к(а)*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акты, относящиеся к истории западной России, собр. и изд. Археогр. комиссиею. – Санкт-Петербург : 1846–1853. – Т. I–V.
2. Архив Юго-Западной России, издаваемый комиссиею для разбора древних актов [...]. – Киев : 1859–1914. – Ч. I–VIII.
3. *Білецький-Носенко П.* Словник української мови / П. Білецька-Носенко ; підг. до вид. В. В. Німчук. – Київ : Наукова думка, 1966. – 422 с.
4. *Бірыла М. В.* Беларуская антрапанімія. 2: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі / М. В. Бірыла. – Мінск : Навука і тэхніка, 1969. – 506 с.
5. *Брахнов В. М.* Про місцеві назви Переяслав-Хмельницького району на Київщині / В. М. Браханов // Мовознавство, 1957. – С. 40–51.
6. *Веселовский С. Б.* Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии / С. Б. Веселовский. – Москва : Наука, 1974. – 382 с.
7. Воссоединение Украины с Россией: Документы и материалы : в 3 т. Т. 3. – Москва : Изд-во АН СССР, 1953. – 546 с.
8. *Глуховцева К. Д.* Словник прізвищ жителів Луганщини / К. Д. Глуховцева, І. Я. Глуховцева, В. В. Леснова. – Луганськ : ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – Т. 2. – 364 с.
9. *Горпинич В. О.* Прізвища Дніпровського Припоріжжя (словник) / В. О. Горпинич, І. А. Корнієнко. – Дніпропетровськ : Пороги, 2003. – 272 с.
10. *Де-ла-Флиз.* Медико-топографическое описание государственных имуществ Киевского округа с изображением некоторых произведений из царств растительного и животного, с приложением статистики всякого селения, с видами, снятыми с натуры, изображением крестьянских костюмов и

географической карты Киевского округа / Де-ла-Флиз. – Киев : 1854. Рукопис. НБУВ.

11. Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі / Железняк І. М., Корепанова А. П., Масенко Л. Т., Стрижак О. С. ; відп. ред. О. С. Стрижак. – Київ : Наукова думка, 1985. – 253 с.

12. Етимологічний словник української мови : в 7 т. Т. 3 / за ред. О. С. Мельничука. – Київ : Наукова думка, 1989. – 549 с.

13. *Желехівський Є.* Малорусько-німецький словар / Є. Желехівський, С. Недільський. – Львів : З друкарні т-ва ім. Шевченка, 1886. – Т. II. – 1117 с.

14. *Железняк І. М.* Назви населених пунктів Київщини (історичний погляд) / І. М. Железняк // *Культура слова*. – 1998. – Вип. 51. – С. 66–70.

15. *Заимов Й.* Български именник / Й. Заимов. – София : БАН, 1988. – 309 с.

16. *Закревский Н.* Описание Киева / Н. Закревский. – Москва : Моск. археол. о-во, 1868. – Т. I/II. – 950 с.

17. Історія міст і сіл Української РСР: Київська область / ред. кол. тому: Рудич Ф. М. (гол. редкол.), Бакуменко П. І., Бачинський П. П. та ін. – Київ : Гол. ред. УРЕ, 1971. – 781 с.

18. *Илчев С.* Речник на личните и фамилни имена у българите / С. Илчев. – София : БАН, 1969. – 626 с.

19. *Карпенко О. П.* З української ойконімії Київщини: Етимологічні коментарі / О. П. Карпенко // *Записки з ономастики : зб. наукових праць*. – Одеса : “Астропринт”, 2015. – С. 273–265.

20. *Клепатский П. Г.* Очерки по истории Киевской земли / П. Г. Клепатский. – Одесса, 1912. – Т. 1. Литовский период. – 599 с.

21. Книга Київського підкоморського суду (1584–1644) / відп. ред. В. В. Німчук. – Київ : Наукова думка, 1991. – 339 с.

22. *Лучик В. В.* Етимологічний словник топонімів України. – Київ : ВЦ “Академія”, 2014. – 544 с.

23. *Ляскоронский В.* Иностранные карты и атласы XIV и XVII ст., относящиеся к Южной России. – Киев : 1897. – 41 с.

24. Міста і села України. Київщина: Історико-краєзнавчі нариси / автор-упорядник В. Болгов. – Київ : 2009. – Ч. I. – 599 с.

25. *Мякотин В.* Генеральное следствие о маестностях Переяславского полка (1729–1731 г.) / В. Мякотин. – Харьков : Тип. Губернского правления, 1896. – 200 с.

26. *Нерознак В. П.* Названия древнерусских городов / В. П. Нерознак. – Москва : Наука, 1983. – 207 с.

27. Новгородские писцовые книги, изданные Археографическою комиссиею / ред. Павел Савваитов. – Санкт-Петербург : Тип. Безобразова, 1910. – Т. 6. Книги Бежецкой пятины. – 545 с.

28. *Новикова Ю. М.* Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини / Ю. М. Новикова. – Донецьк : Вид-во “Вебер”, 2007. – 995 с.

29. Описание документов архива западнорусских униатских митрополитов / сост. С. Г. Рункевич. – Санкт-Петербург : 1897. – Т. 1. – 509 с.

30. Описи київського намісництва 70–80 років XVIII ст.: Описово-статистичні джерела / упор. Г. В. Болотова, К. В. Вислобоков, І. Б. Гирич та ін.; відп. ред. П. С. Сохань. – Київ : Наукова думка, 1989. – 392 с.
31. Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. / упорядк. і вступна стаття Т. Б. Ананьєвої. – Київ : Наукова думка, 1997. – 324 с.
32. Переписні книги 1666 року / ред. В. О. Романовський. – Київ : ВУАН Археографічн. комісія, 1933. – 448 с.
33. *Рапановіч Я. Н.* Слоўнік назваў населеных пунктаў Віцебскай вобласці / Я. Н. Рапановіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1977. – 504 с.
34. *Рапановіч Я. Н.* Слоўнік назваў населеных пунктаў Гродзенскай вобласці / Я. Н. Рапановіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1980. – 319 с.
35. *Рапановіч Я. Н.* Слоўнік назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці / Я. Н. Рапановіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1981. – 360 с.
36. *Редько Ю. К.* Словник сучасних українських прізвищ : у 2 т. Т. 2 / Ю. К. Редько. – Львів : ТОВ “Простір-М”, 2007. – 1438 с.
37. Реєстр Війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту / підгот. до друку: О. В. Годійчук (головн. упорядн.), В. В. Страшко, Р. І. Остах та ін. – Київ : Наукова думка, 1995. – 592 с.
38. *Роспонд С.* Структура и стратиграфия древнерусских топонимов / С. Роспонд // Восточнославянская ономастики. – Москва : Наука, 1972. – С. 9–89.
39. *Роспонд С.* Miscellanea onomastica rossisa / С. Роспонд // Восточнославянская ономастики. – Москва : Наука, 1979. – С. 5–47.
40. Селянський рух на Україні 1569–1647 рр. : зб. документів і матеріалів / упоряд. Г. В. Боряк, К. А. Віслобоков, Т. Ю. Гірич та ін. – Київ : Наукова думка, 1993. – 532 с.
41. Сказания о населенных местностях Киевской губернии или Статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, селах, местечках и городах, в пределах губернии находящихся / собр. Л. И. Похилевич. – Біла Церква : Видавець Олександр Пшонківський, 2005. – 640 с.
42. Словарь русских народных говоров / под ред. Ф. П. Филина, Ф. П. Сороколетова. – Ленинград : Наука, 1981. – Вып. 17. – 383 с.
43. Словарь русского языка XI–XVII вв. / ред. коллегия: Р. И. Аванесов, С. Г. Бархударов, Г. А. Богатова (ред.) и др. – Москва : Наука, 1981. – Вып. 8. – 351 с.
44. Словарь української мови / упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. – Київ : 1907–1909. – Т. 1–4.
45. Словник гідронімів України / ред. колегія: А. П. Непокупний, О. С. Стрижак, К. К. Цілуйко. – Київ : Наукова думка, 1979. – 783 с.
46. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. / ред. Л. Л. Гумецька, І. М. Керницький. – Київ : Наукова думка, 1977–1978. – Т. 1–2.
47. *Срезневский И. И.* Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам / И. И. Срезневский. – Санкт-Петербург : ОРЯС императ. Академии Наук, 1895. – Т. II. – 1802 с.; 1903. – Т. III. – 1684 с.
48. *Суперанская А. В.* Словарь народных форм русских имен / А. В. Суперанская. – Москва : Книжный дом “ЛИБРОКОМ”, 2009. – 367 с.
49. *Трійняк І. І.* Словник українських імен / І. І. Трійняк ; відп. ред. І. М. Железняк. – Київ : Довіра, 2005. – 509 с.

50. Тупиков Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имен / Н. М. Тупиков. – Санкт-Петербург : 1903. – 857 с.
51. Українська РСР: Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 р. / відп. ред. М. Ф. Попівський. – Київ : Українське вид-во політичної літератури, 1947. – 1064 с.
52. Універсали Івана Мазепи. 1687–1709 / упоряд. І. Бутич. – Київ : 2002. – 780 с.
53. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер. – Москва : Прогрес, 1987. – Т. IV. – 861 с.
54. Черепанова Е. А. Народная географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья / Е. А. Черепанова. – Сумы : Друкарня УВС Сумського облвиконкому, 1984. – 275 с.
55. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник / П. П. Чучка. – Львів : Світ, 2005. – 704 с.
56. Яшкін І. Я. Беларускія геаграфічныя назвы: Тапаграфія. Гідралогія / І. Я. Яшкін. – Мінск : Навука і Тэхніка, 1971. – 256 с.
57. Holutiak-Hallick S. P. Jr. Dictionary of Ukrainian Surnames in the United States / S. P. Jr. Holutiak-Hallick. – Georgia : 1994. – 493 s.
58. Nazwy miejscowe polski / pod red. K. Rymuta i B. Czopek-Korpciuch. – Kraków : PAN, 2009. – Т. VIII. – 560 s.
59. Profous A. Mistní jména v Čechách: Jejich znik, původní význam a změny / A. Profous. – Praha : Nakl. ČSAV, 1949. – D. II. – 706 s.
60. Russisches geographisches Namenbuch / Berg. von M. Vasmer. Wiesbaden: Akademie der Wissenschaften und der Literatur, 1962–1980. – Bd. I–X.
61. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich / pod red. F. Sulimierskiego. – Warszawa : Nowy Świat, 1880–1902. –Т. I–XV.
62. Słownik języka polskiego / ułoż. pod red. J. Karłowicza et al. – Warszawa : 1900–1927 (wyd. fotoofs. – Warszawa: 1952). – Т. I–VIII.
63. Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanech / wyd. K. Rymut. – Kraków : PAN, 1992–1994. – Т. I–X.
64. Słownik staropolski. – Warszawa etc. : PAN, 1963. – Т. IV. – 423 s
65. Słownik staropolskich nazw osobowych / pod red. W. Taszyckiego. – Wrocław etc. : Wyd-wo Polskiej Akademii Nauk, 1965–1985. – Т. I–VII.
66. Źródła dziejowe / wyd. A. Jabłonowski. – Warszawa, 1894. – Т. XX. – 307 s.; Т. XXI. – 654 s; 1897. – Т. XXII. – 805 s.

REFERENCES

1. Akty, odnosiaschchyesia k istorii zapadnoi Rossii, sobr. i izd. Arkheohr. komysseyei. (1846–1853). Sankt-Peterburg, 1846 t. I–V.
2. Arkhiv Yuho-Zapadnoi Rossii, izdavaemyi komysiiieiu dlia razbora drevnikh aktov [...]. (1859–1914). Kiev, ch. I–VIII.
3. Biletskyi-Nosenko, P. (1966). *Slovnyk ukrainskoi movy* / pidh. do vyd. V. V. Nimchuk. Kyiv: Naukova dumka.
4. Biryła, M. V. (1969). *Belaruskaia antrapanimiia. 2: Prozvishchy, utvoranyia ad apeliatyŭnai leksiki*. Minsk: Navuka i tekhnika.
5. Brakhnov, V. M. (1957). Pro mistsevi nazvy Pereiaslav-Khmelnyskoho raionu na Kyivshchyni. *Movoznavstvo*, 40–51.

6. Veselovskyi, S. B. (1974). *Onomastikon: Drevnerusskiye imena, prozvyshcha i famylyi*. – Moskva: Nauka.
7. Vossoedyneniye Ukrainy s Rossiiei: Dokumenty i materialy: v 3 t. (1953). Moskva: Izd-vo AN SSSR, t. 3.
8. Hlukhovtseva, K. D., Hlukhovtseva, I. Ia., Liesnova, V. V. (2011). *Slovyk prizvyshch zhyteliv Luhanshchyny*. Luhansk: DZ “LNU imeni Tarasa Shevchenka”, t. 2.
9. Horpynych, V. O., Korniienko, I. A. (2003). *Prizvyshcha Dniprovskoho Pryporizhzhia (slovyk)*. Dnipropetrovsk: Porohy.
10. De-la-Flyz. (1954). *Mediko-topohraficheskoe opisanie hosudarstvennykh imushchestv Kievskoho okruha s izobrazheniem nekotorykh proizvedenii iz tsarstv rastitelnoho i zhyvotnoho, s prilozhenyem statistiki vsiakoho seleniya, s vidamy, sniatymy s natury, izobrazheniim krestianskikh kostiumov i heohraficheskoi karty Kievskoho okruha*. Kiev, Rukopys. NBUV.
11. Zheliezniak, I. M., Korepanova, A. P., Masenko, L. T., Stryzhak, O. S. (1985). *Etymolohichnyi slovyk litopysnykh heohrafichnykh nazv Pivdennoi Rusi* / vidp. red. O. S. Stryzhak. Kyiv: Naukova dumka.
12. *Etymolohichnyi slovyk ukrainskoi movy: v 7 t.* (1989). / za red. O. S. Melnychuka. Kyiv: Naukova dumka, t. 3.
13. Zhelekhivskiy, Ye., Nedilskiy, S. (1886). *Malorusko-nimetskyi slovar*. Lviv: Z drukarni t-va im. Shevchenka, t. II.
14. Zheliezniak, I. M. (1998). Nazvy naselenykh punktiv Kyivshchyny (istorychnyi pohliad). *Kultura slova*, vyp. 51, 66–70.
15. Zaimov, Y. (1988). *Blharski imennik*. Sofiia: BAN.
16. Zakrevskii, N. (1868). *Opysaniie Kyeva*. Moskva: Mosk. arkheol. o-vo, t. I/II.
17. *Istoriia mist i sil Ukrainskoi RSR: Kyivska oblast* (1971). / red. kol. tomu: Rudych F. M. (hol. redkol.), Bakumenko P. I., Bachynskiy P. P. ta in. Kyiv: Hol. red. URE.
18. Ilchev, S. (1969). *Rechnik na lichnite i familni imena u blharite*. Sofiia: BAN.
19. Karpenko, O. P. (2015). Z ukrainskoi oikonimii Kyivshchyny: Etymolohichni komentari. In: *Zapysky z onomastyky: Zb. naukovykh prats*. Odesa: “Astroprynt”, 2015. – S. 273–265.
20. Klepatskii, P. H. (1912). *Ocherki po istorii Kievskoi zemli*. Odessa, t. I. Litovskii peryod.
21. *Knyha Kyivskoho pidkomorskoho sudu (1584–1644)*. (1991). / vidp. red. V. V. Nimchuk. Kyiv: Naukova dumka.
22. Luchyk, V. V. (2014). *Etymolohichnyi slovyk toponimiv Ukrainy*. Kyiv: VTs “Akademiiia”.
23. Liaskoronskii, V. (1897). *Inostrannyie karty i atlasy XIV i XVII st., otnosiashchiiesia k Yuzhnoi Rossii*. Kiev.
24. *Mista i sela Ukrainy. Kyivshchyna: Istoryko-kraieznavchi narysy*. (2009). / avtor-uporiadnyk V. Bolhov. Kyiv, ch. I.
25. Miakotin, V. (1896). *Heneralnoie sledstviie o maietnostiakh Pereiaslavskoho polka (1729–1731 h.)*. Kharkov: Tip. Hubernskoho pravleniia.
26. Neroznak, V. P. (1983). *Nazvaniia drevnerusskikh horodov*. Moskva: Nauka.

27. *Novhorodskie pistsovye knihi, izdannye Arkheohrafycheskoiu komysseyeu.* (1910). / red. Pavel Savvaitov. Sankt-Peterburg: typ. Bezobrazova, t. 6. Knigi Bezhetskoi piatiny.
28. Novykova, Yu. M. (2007). *Praktychnyi slovozhminno-orfohrafichnyi slovnyk pryzvyshch Tsentralnoi ta Skhidnoi Donechchyny.* Donetsk: Vyd-vo "Veber".
29. *Opysaniie dokumentov arkhiva zapadnorusskikh unyatskikh mitropolitov* (1897). / sost. S. H. Runkevich. Sankt-Peterburg, t. 1. .
30. *Opysy kyivskoho namisnytstva 70–80 rokiv XVIII st.: Opysovo-statystychni dzherela.* (1989). / upor. H. V. Bolotova, K. V. Vyslobokov, I. B. Hyrych ta in.; vidp. red. P. S. Sokhan. Kyiv: Naukova dumka.
31. *Opysy Livoberezhnoi Ukrainy kintsia XVIII –pochatku XIX st.* (1997). / uporiadk. i vstupna stattia T. B. Ananievoi. Kyiv: Naukova dumka.
32. *Perepysni knyhy 1666 roku.* (1933). / red. V.O. Romanovskiy. Kyiv: VUAN Arkheohrafichn. komisiiia.
33. Rapanovich, Ya. N. (1977). *Sloŭnik nazvaŭ naselenykh punktaŭ Vitsebskai voblastsi.* Minsk: Navuka i tekhnika.
34. Rapanovich, Ya. N. (1980). *Sloŭnik nazvaŭ naselenykh punktaŭ Hrodzenskai voblastsi.* Minsk: Navuka i tekhnika.
35. Rapanovich, Ya. N. (1981). *Sloŭnik nazvaŭ naselenykh punktaŭ Minskai voblastsi.* Minsk: Navuka i tekhnika.
36. Redko, Yu. K. (2007). *Slovnyk suchasnykh ukrainskykh pryzvyshch: u 2-kh tomakh.* Lviv: TOV "Prostir-M", t. 1. .
37. *Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku: Transliteratsiia tekstu* (1995). / pidhot. do druku: O. V. Todiihuk (holovn. uporiadn.), V. V. Strashko, R. I. Ostash ta in. Kyiv: Naukova dumka.
38. Rospond, S. (1979). *Struktura i stratihrafiia drevnerusskikh toponimov.* In: *Vostochnoslavianskaia onomastika.* Moskva: Nauka, 9–89.
39. Rospond, S. (1979). *Miscellanea onomastica rossisa.* In: *Vostochnoslavianskaia onomastika.* Moskva: Nauka, 5–47.
40. *Selianskyi rukh na Ukraini 1569–1647 rr.: Zb. dokumentiv i materialiv* (1993). / uporiad. H. V. Boriak, K. A. Vislobokov, T. Iu. Hirych ta in. Kyiv: Naukova dumka.
41. *Skazaniia o naseleennykh mestnostiakh Kievskoi huberni ili Statysticheskiie, istorycheskiie i tserkovnyie zametki o vsekhn derevniakh, selakh, mestechkakh i horodakh, v predelakh hubernii nakhodiashchykhhsia* (2005). / sobr. L. Y. Pokhylevych. Bila Tserkva, vydavets Olexandr Pshonkivskiy.
42. *Slovar russkikh narodnykh hovorov* (1981). / pod red. F. P. Fylyna, F. P. Sorokoletova. Leningrad: Nauka, vyp. 17.
43. *Slovar russkoho yazyka XI–XVII vv.* (1981). / red. kolehiia: R. Y. Avanesov, S. H. Barkhudarov, H. A. Bohatova (red.) i dr. Moskva: Nauka, vyp. 8.
44. *Slovar ukrainskoi movy.* (1907–1909) / yporiad. z dod. vlas. materialu B. Hrinchenko. Kyiv, t. 1–4.
45. *Slovnyk hidronimiv Ukrainy* (1979). / red. kolehiia: A. P. Nepokupnyi, O. S. Stryzhak, K. K. Tsiluiko. Kyiv: Naukova dumka.
46. *Slovnyk staroukrainskoi movy XIV–XV st.* (1977–1978) / red. L. L. Humetska, I. M. Kernytskyi. Kyiv: Naukova dumka, t. 1–2.

47. Sreznevskii, Y. Y. (1895–1903). *Materyaly dlia slovaria drevnerusskoho yazyka po pismennym pamiatnikom*. Sankt-Peterburh: ORIAS imperat. Akademii Nauk, t/ II–III.
48. Superanskaia, A. V. (2009). *Slovar narodnykh form russkikh imen*. Moskva: Knzhnyi dom “LYBROKOM”.
49. Triiniak, I. I. (2005). *Slovnnyk ukrainskykh imen / vidp. red. I. M. Zheliezniak*. Kyiv: Dovira.
50. Tupikov, N. M. (1903). *Slovar drevnerusskikh lichnykh sobstvennykh imen*. Sankt-Petrburg.
51. *Ukrainska RSR: Administratyvno-terytorialnyi podil na 1 veresnia 1946 r.* (1947). / vidp. red. M. F. Popivskyyi. Kyiv, Ukrainske vyd-vo politychnoi literatury.
52. *Universaly Ivana Mazepy. 1687–1709* (2002). / uporiad. I. Butych. Kyiv.
53. Fasmer, M. (1987). *Etimolohicheskii slovar russkoho yazyka*. Moskva: Progres, t. IV.
54. Cherepanova, Ye. A. (1984). *Narodnaia heohrafycheskaia termynolohyia Chernyovsko-Sumskoho Polesia*. Sumy: Drukarnia UVS Sumskoho oblyvkonkomu .
55. Chuchka, P. P. (2005). *Prizvyshcha zakarpatskykh ukraintsv: Istoryko-etymolohichnyi slovnnyk*. Lviv: Svit.
56. Yashkin, I. Ia. (1971). *Belaruskiia heahrafichnyia nazvy: Tapahrafiia. Hidralohiia*. Minsk: Navuka i Tekhnika.
57. Holutiak-Hallick, S. P. Jr. (1994). *Dictionary of Ukrainian Surnames in the United States*. Georgia.
58. *Nazwy miejscowe polski* (2009). / pod red. K. Rymuta i B. Czopek-Kopciuch. Kraków: PAN, t. VIII.
59. Profous, A. (1949). *Mistní jména v Čechách: Jejich znik, původní význam a změny*. Praha: Nakl. ČSAV, d. II.
60. *Russisches geographisches Namenbuch*. (1962–1980). / berg. von M. Vasmer. Wiesbaden: Akademie der Wissenschaften und der Literatur, bd. I–X.
61. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. (1880–1902). / Pod red. F. Sulimierskiego. – Warszawa: Nowy Świat, t. I–XV.
62. *Słownik języka polskiego*. (1900–1927). / ułoż. pod red. J. Karłowicza et al. Warszawa: (wyd. fotoofs. – Warszawa: 1952), t. I–VIII.
63. *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*. (1992–1994). / wyd. K. Rymut. Kraków: PAN, t. I–X.
64. *Słownik staropolski*. (1963). Warszawa etc.: PAN, t. IV.
65. *Słownik staropolskich nazw osobowych*. (1965–1985). / pod red. W. Taszyckiego. Wrocław etc.: wyd-wo Polskiej Akademii Nauk: t. I–VII.
66. *Źródła dziejowe*. (1894–1897). / wyd. A. Jabłonowski. Warszawa, t. XX–XXII.

Стаття надійшла до редколегії 10. 05. 2019
прийнята до друку 10. 06. 2019

FROM PLACE NAME STUDIES OF KYIV REGION: HISTORICAL AND ETYMOLOGICAL COMMENTS

Olga Karpenko

*Institute of the Ukrainian language of the NAS of Ukraine,
Department of the history of ukrainian language and onomastics,
4, Hrusrviskiy Str., Kyiv, Ukraine, 01001,
phone (044) 279 56 72
e-mail: olga.petrivna.karpenko@gmail.com*

The study of place names according to historical sources involves a linguistic explanation of the ancient onyms of the Kyiv region with the definition of their chronology on the basis of phonetic peculiarities, semantics, structure; outline of the distribution range; search of the place of an onym in the etymological nest. The conservatism of onyms, in particular, the place names, is a necessary and reliably tested basis for the reconstruction of multi-time stratum in two manifestations – appellative and onymic (first of all, it concerns the components of the stock anthroponymy of the Slavs).

The fixation of the ancient place names, associated with the emergence of written sources, especially chronicles, is much later and is correlated with the existence of the principalities of Kyiv Rus. At the same time, it is obvious that the definition of the chronicles of the place names is vague as far as they could be inherited from the pre-written period and continue to exist on the Kyiv epoch. A shortage of original (pre-)chronicle sources and documents, which complicates the chronology of archaic names, inhibits resolving this issue. A considerable number of place names, even quite old, has undergone modifications and renaming (sometimes more than once). Some of them arose in the place of a previous settlement after a long period of time, having nothing to do with the motive of the name of the previous ones.

Place names from ancient times preserve relief and other natural features in their basis, as well as names (surnames and nicknames) of people. Among them, there were a lot of possessive names of the period of Kyiv Rus – *Borislavl's* court in Kiev, *Hlibov's* court in Kiev and the city of *Glibov* between Pereyaslav and Kiev, *Horryatyn's* courtyard in Kiev, etc., which do not exist today. The tradition of possessive formations proved to be stable and continued its existence in the future: *Hvozdiv*, *Obukhiv*, *Unyn*, and others. Considered the factual material, based on the historical material accessible for the author, allowed to restore the fragment of the formation of the totality of place names in the Kyiv region and to consider separate word-formation means. The information about the time of the establishment of the settlement, its owners or sediments, provided in a place name is predetermined by the historical and ethnogenetic specifics of the region at that time.

Keywords: place name, word-formation model, anthroponym, appellative, etymology.